

HİTİT ÜNİVERSİTESİ
HACI BEKTAŞ VELİ ARAŞTIRMA VE
UYGULAMA MERKEZİ

I. ULUSLARARASI HACI BEKTAŞ VELİ SEMPOZYUMU

07-09 MAYIS 2010 ÇORUM

Cilt II

“T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çorum Valiliği ve Çorum Belediyesi’nin Katkılarıyla”

HİTİT ÜNİVERSİTESİ
HACI BEKTAŞ VELİ ARAŞTIRMA ve UYGULAMA MERKEZİ

I. Uluslararası
Hacı Bektaş Veli
Sempozyumu

YAYIN EDİTÖRLERİ

Prof. Dr. Osman EĞRİ
Doç. Dr. Mehmet EVKURAN
Yrd. Doç. Dr. Muammer CENGİL
Yrd. Doç. Dr. Adem KORUKCU

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Prof. Dr. Osman EĞRİ
Doç. Dr. Mehmet EVKURAN
Yrd. Doç. Dr. Muammer CENGİL
Yrd. Doç. Dr. Habib AKDOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Adem KORUKCU
Yrd. Doç. Dr. Merin UÇAR
Öğr. Gör. Veysel DİNLER
Haydar GÖZÜYILMAZ
Mustafa YÖNDEMLİ
Ceyhun Ulaş SOLMAZ
Ramazan GÜL
Fatih AKMAN
İshak DEMİR
Hatice KIR

TASARIM & BASKI

SFN Televizyon Tanıtım Tasarım Yayıncılık Ltd. Şti.
Cevizlidere Cad. 1237. Sok. No: 1/17 Balgat/ANKARA
Tel: 0312 472 37 73
www.sfn.com.tr

DAĞITIM

Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Uygulama Merkezi
Mimar Sinan Mahallesi 3. Cade İlahiyat Fakültesi B Blok 3. Kat PK19100 ÇORUM
Tel: 0364 234 63 58 /1144-1145 web: <http://hbektas.hitit.edu.tr>

I. Uluslararası Hacı Bektaş Sempozyumu –Sempozyum Bildirileri-
Baskı Yeri ve Yılı: Ankara 2011

ISBN: 978-605-872-93-08

Eserde yer alan bildiri metinlerinde ileri sürülen görüşlerin ilmi ve hukuki sorumluluğu sahiplerine aittir.

BABAGÂN BEKTAŞİLİĞİNDE İKRAR TÖRENİ

Prof.Dr. M. Saffet SARIKAYA
SDÜ İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

ÖZET

1850'lerde yazılmış *Fütüvvetname-i Bektaşîyye* (İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Nr: 826. 1b-43b) adlı eserde 15a'dan itibaren müellifin üslubuyla Hacı Bektaş sülükuna uygun bir şekilde ikrar meydanı bütün erkânı, duaları, tercüman ve gülbanklarıyla anlatılır (15a-27a). Bu anlatım Necip Asım'ın Bektaşî Sırrı eserindeki ikrar töreniyle de büyük ölçüde benzerlik gösterir.

Geçtiğim yıllarda Hakka yürüyen Dede Baba Bedri Noyan Bey tarafından hazırlanan çalışmalarda da Bektaşî İkrar töreni detaylıca anlatılmaktadır.

1990 sonrası örgütlü Aleviliğinde inşacı bir tavırla ikrar töreni vb. törenlerde belli bir standardın oluşturulma çabası vardır.

Bildiride ilk metin esas alınarak Babagân Bektaşiliğinde İkrar töreni incelenecek, takip eden metinlerle mukayese edilerek törenlerdeki benzerlikler ve değişimler ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bektaşilik, ikrar, tören, değişim

GİRİŞ

Bildirimize esas aldığımız *Fütüvvetname-i Bektaşîyye*, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Nu: 826'da (1b-43b) kayıtlı olup içeriği bakımından doğrudan Bektaşilik erkânıyla alakalıdır.¹ Eserde müellifin adının Muhammed b. Seyyid Alaaddin el-Hüseyin Hoyî adıyla verilmesi, aynı kişiden bahsedilmesi kaydıyla meşhur *Fütüvvetname* sahibi Razavî'nin memleketinin Hoy olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Eserin 15a-b'sinde bir ikrar töreninin açıklamasına girişmeden önce Hünkâr Hacı Bektaş Veli, vekilleri İbrahim Enveri Baba Efendi (rahmetullahi aleyh), Hz. Muhammed, Hz. Ali, İmam Cafer-i Sadık hayırla yâd edilmektedir. Bunu takiben müellif 16-a'da adını Muhammed Seyfüddin b. Zülfikar Derviş Ali diye vermektedir. 27-a'da eserin yazılış tarihi açıkça 21 Cemaziyelevvel 1269 (2 Mart 1853) olarak verilmektedir. İbrahim Enveri Baba'nın kimliği şimdilik meçhul olmakla birlikte eğer bir istinsah hatası ise 1267/1851'de vefat eden Edhem Baba olabilir mi? diye düşünülebilir. İ. Özmen, Derviş Ali'nin Orta Anadolu'dan olduğunu ve Feyzullah Baba'ya mensup olduğunu ifade etmektedir.² Eserin yazılış tarihinin verilmesi her halükarda işimizi kolaylaştırmakta, müellifin üslubundan ve bir

¹ Eserin temininde kıymetli zamanlarını esirgemeyen meslektaşım Doç Dr. Mehmet Dalkılıç'a şükranlarımı sunuyorum.

² İsmail Özmen, *Alevi-Bektaşî Şairleri Antolojisi*, Ankara, 1998, IV, 389.

Baba'yı vekilleri olarak zikretmesinden onun Babağân kolundan, tarikat-ı naze-ninden olduğu anlaşılmaktadır.

Eser Razavî Fütüvetnamesine benzer bir mukaddime (1b-2a) ile başlar. Daha sonra dört pir dört tekbirin senedi söz konusu edilip, Adem, Nuh, İbrahim ve Hz. Muhammed'in belinin bağlanması anlatılır (2a-8a). Sonra Hz. Ali'nin şedd kuşanmasına dair ayrı bir başlık açılır ve konu Razavi Fütüvetnamesine benzer bir şekilde anlatılır (8b-11a). Sonra on yedi kemerbestenin Ali tarafından belle-rinin bağlanması (11a-12b); Selman-ı Farisi tarafından elli beş meslek pirinin bellerinin bağlanması (12b-15a) anlatılır. 15a'dan itibaren müellifin üslubuyla Hacı Bektaş sülukuna uygun bir şekilde ikrar meydanı bütün erkânı, duaları, tercüman ve gülbanklarıyla anlatılır (15a-27a). 27b'de İkrar meydanına girecek canın, hazırlaması gereken yiyecek ve içecekler sıralandıktan sonra Aşure gelene-ği anlatılır (27b-29a). 29a-b'de Mustafa Fatih Baba'dan naklen Hacı Bektaş'ın soy silsilesi ve tarikat silsilesi sıralanır. 29b-34b arasında bir Bektaşî dervişinin kullandığı tac, hırka, menkûş, teslim taşı, palhenk, kamberiye, elif-i lâmend, tennure, tığbend, teber, kaşağı gibi malzemeler senedleriyle birlikte sual-cevap üslubunda anlatılır. Daha sonra *Semeratu'l-fuad* dan naklen tacın esrarı anlatılır (34b-36a). Sonra sırasıyla *Fasl-ı sual-i dervişan* (36b), *Fasl-ı beyan-ı ism-i abdal* (36b-37a), *Fasl-ı min tarih-i seyyah-ı der beyan ba'zı fütüvvet* (37a-38b), *Silsile-i nesebi Hünkâr Hacı Bektaş Veli* (38b-39a) *Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin emanet-leri beyanındadır* (39a-b) fasılları sıralanır. 40a-43b arasında ise muhtelif *tercü-manlar* ve *gülbanklar* nakledilir.

Bildiride esas alacağımız Bektaşî ikrar töreni eserin 16b-27a arasında bütün detaylarıyla anlatılır. Metin, Necip Asım Bey'in *Bektaşî İlmihali* adıyla neşrettiği eserde nakledilen törenle hemen hemen tamamen aynıdır. Eserde müellifin Mehmed Seyfeddin ibn Zülfikârî Derviş Ali diye verilmesi aynı müllife işaret etmekte ancak nüsha tasnifi³ farklı eserlerin kullanıldığını göstermektedir. Öyle anlaşılıyor ki müellifimiz Seyfettin b. Zülfikar bir defasında fütüvvet geleneğini

³ Eserin nüsha tavsifi özetle şöyledir: “Bu kitap iki kısımdan oluşmaktadır: Baştan yetmiş sekiz yaprağı evrad(dualar) ve ezkar(zikirler) ve bundan sonrası âdetâ bir ilmihalden ibaret olduğundan risaleye bunu isim olarak seçtim. Kitabın adı yoksa da, seksen dördüncü yaprağın arka sayfasında yazarının “Mehmed Seyfeddin ibn Zülfikârî Derviş Ali” olduğu kitap, esasen iki kısımdan oluşmak-tadır. Birinci kısım, evrad ve ezkardan ikinci kısım ise, tarikat törenlerinden bahsetmektedir. Kita-bın en sonunda 1261 senesi Mehdi'nin çıkışı hakkında ebced hesabına uydurulmuş Arapça-Türkçe ibareler ve bunların hesapları vardır.

Risaleye “Bektaşî İlmihali” ismini ben verdim. Böylece “Bektaşî sırrı” denilen meşhur sırrın bir kıs-mı artık meydana çıktı. Daha kalan şeyler var ise, o da bir gün ortaya çıkacaktır.”

Bizim faydalandığımız Necip Asım'ın *Bektaşî İlmihali*, Hacı Yılmaz tarafından aynı adla *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*'nde (S.12, 1999 Ankara, http://www.hbektasveli.gazi.edu.tr/dergi_dosyalar/12-51-63.pdf) tarafından yayınlanan sade-leştirilmiş metindir. Metinde Arapça ayetler ve uzun dualar hemen hiç verilmemiştir.

esas alan bir anlatımdan sonra Bektaşî erkânından bahsetmiş; diğer eserde Bektaşî dua, zikir, tercüman ve gülbanklarını açıkladıktan sonra Bektaşî erkânından bahsetmiştir. Çünkü her iki eserde de ikrar töreni anlatılmadan önce İbrahim Enveri Baba'nın da zikredildiği müellifin el aldığı silsile hayırla anılmıştır.

Yılmaz Soyzer 19. yüzyıl Bektaşîliğiyle ilgili çalışmasında dönemle ilgili gördüğü bazı yazmalardan hareketle “Bektaşî İkrar Töreni”ni farklı nakilleriyle birlikte neşretmiştir.⁴ Soyzer, bu neşirde beş ayrı yazma kullanmıştır. İncelediğimiz metinler bizim neşrettiğimiz metinle bazı benzerlikler göstermektedir. Bu nedenle İkrar töreniyle ilgili değerlendirmelerimizde yer yer bu kaynağı da kullanacağız.

Bedri Noyan 1980'li yıllarda yayınlanan kitabında yaşayan Bektaşîlikte yürütülen “İkrar Cemi”ni alt başlıklara ayırarak detaylarıyla nakletmektedir.⁵ Mütakiben Dervişlik erkânı ve Alevi Meydanı hakkında da bilgi verilmektedir. Noyan'ın *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*'nde yayınlanan ilgili makalesinde ise, Balım Sultan Erkânına bağlı olarak yapılan ikrar töreni, Noyan'ın kendi tecrübeleri ve araştırmalarının da ilave edildiği adeta bir keşif incelemesidir.⁶ Bu nedenle metin sırf bir tören anlatımı yerine, yeri geldikçe sembolik açıklamaların yapıldığı, farklı dua, gülbank ve tercümanların verildiği, ek notlarla da zenginleştirilmiş bir anlatımı içermektedir.

İkrar Töreni

Bildiride esas aldığımız yazmada anlatılan Bektaşî ikrar törenini aynen naklediyoruz. Metin içindeki bazı tabirlerin parantez içinde verilen çevrileri ve dipnottaki çevriler bize aittir:

16b Azimim imdi mâlum olsun ki, hangâh-ı mağfîret-nümâda bulunan zât-ı 'alâ kadrihî (kıymeti yüce zat) Dede hazretleri her kim ise dergahta meydancılık hizmetinde bulunan cana emr ide ve diye ki, “*Meydancı Baba bizim bu gece ahdi cem'imiz vardır. Velâkin sen dahi ahvâl üzere meydanı güzelce sil süpür,*” diye. Meydancı Baba da, “*eyvallah erenler*”, deyüb ve gelüb emirleri üzere meydanı temizce silip süpürüp ve şamdanları dahi temizce silüb ve çerâğları diküb ve yetişecek canın dahi çerâğın diküb ve delilini yani şem'asını (mumunu) dahi hazır idüb ba'dehu (bundan sonra) “taht” tabir olunan mahallin üzerinde olan kandili uyarub çerâğ taşını dahi temizleyüb ba'dehu çerâğını dahi hazırlayıp, andan meydan taşını dahi temizleyüb ve üzerine bir maşraba sekri veyahût asel

⁴ Yılmaz Soyzer, *19. Yüzyılda Bektaşîlik*, İzmir, 2005, 220-249.

⁵ Bedri Noyan, *Bektaşîlik Alevilik Nedir?* 3. Baskı, İstanbul 1995, 274-319.

⁶ Bedri Noyan, “Balım Sultan Erkânı Merkezi Geleneksel Bektaşîliğe Ait Bir Ritüel Örneği: İkrar”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S.40, Güz 2006, Ankara, 53-104. Metin muhtemelen Şakir Keçeli tarafından gözden geçirilmiştir.

şerbeti koyup andan küreyi yani ocağı temizleyüb ve önüne buhurdanlık ile bir miktar od ağacı yakub tütsü ide. Mâ-bâki (geride kalan) od ağacını buhurdanlık dibine koya. Andan tahtın sağ tarafına “Ahmed-i Muhtar postunu” serüb ve sol tarafına “Aliyyü'l-Mürteza Postunu” serüb kürenin alt yanına meydan kapısı içerüsünde olan eşğin yanına -ki ol taşa “Kızıl Eşik” dirler. “Niyâz Taşı” ve “Mürüvvet Taşı” tâbir olunur, makamı büyüktür- zira bir can meydana girince erenler cemâlin görünce onun dibinde niyâz olunur. Anın yanında 17a Hazreti Pîr Efendimiz Horasan tarafından getürdikleri post olup, “Horasan Postu” tabir olunan “Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Velî postu”nu serüp ve kürenin üst yanına dahi “Aşçı Baba Postunu” serüb ba'dehu mâ-bâki postları dahi sırasıyla serüb ancak mütehhil (evli) ayn-ı cemde bu mezkûr dört postu bilmek lazımdır. Gayrı lazım değildir. Velhâsıl derîn-i meydanda bilâ-kusur hizmete dair hiçbir şey, kusur bırakmayub, andan meydan kapısında taşrasına dahi bir leğen-ibrik ve bir havlı koyub ba'dehu Meydancı Babanın hizmeti tamam ve tekmîl olduktâ Dede bulunan zât-ı 'alâ kadrihî haber verüb diye ki; “Erenlerim emir buyurduğunuz meydanın hizmetleri tamam olub, görüldü” deyüb ba'dehu Dede Efendi dahi, “eyvallah” deyüb kalkub Meydan kapısından içeri girüb ve niyâz taşı beraberinde yere beraber bir niyâz idüb anda ayağa kalkup yürüyerek, mezkûr makamlara îmâ ederek evvelen kapu yanında olan Pîr postuna ve saniyen tahtın sol tarafında olan Aliyyü'l-Mürteza postuna ve taht çerâğına ve çerâğ taşına, meydan taşına ve küreye yani ocağa ve Aşçı Baba postuna, Ahmed-i Muhtar postuna îmâ ederek ve niyâz ederek, herhangi mahallî ve herhangi postu ihtiyâr ider ise niyâzın idüb, geçüb karar ide.

Ba'dehu dergâhta bulunan canlardan evvelen Aşçı Baba, andan ulu bulunan karındaşlarından her kim ise sırasıyla yol ile ve erkân ile ve erkân-ı erenler üzere, yollı yolunca birer birer meydan kapusından içerü girip kaide-i erenler üzere niyâzların idüb ve Dede Efendi dahi yer gösterüb ve gösterdikleri mahalle gelüb ve niyâzın idüb karar ideler. Ba'dehu cümle canlar âyin ve erkân üzre tekmîlen girüb andan yeni tâlib dahi kendü 17b bildiği gibi meydan kapısından içerü girüb niyâzın idüb Dede Efendinin gösterdiği mahalle gelüb karar ide.

Velâkin bazı kere Dede Efendi tarafından ruhsat olur ki, “*ibtidâ herkes yollu yolunca canlar meydana girsünler*”, deyu. Dede Efendi en sonra gelüb meydana girüb ve cümle canlar ayakta bulunub ve Dede Efendi meydana girince yere beraber niyâz idüb ba'dehu ayağa kalkub durdukları mahalden: “*es-Selâmü 'aleyküm ve rahmetullah*” deyu selam vire. Canların içinden Aşçı Baba, Meydancı Baba veyahut bir ulu karındaş dile gelüb diye ki; “*Ve 'aleykümü's-selâm ve rahmetullahi ve berakâtühü*”. Andan sonra Dede Efendi bâlâda (yukarıda) zikrolunan minvâl üzere ve âdâb ile îmâ ve niyâz iderek herhangi mahallî ihtiyâr iderler ise gelüb postuna niyâz idüb oturduğu anda cümle canlar dahi mean (beraber) bir ağırdan oldukları postlara çöküp ve niyâz idüb yerlerinde karar

iderler. Bu iki vecihlerin ikisi dahi caizdir. Velâkin yeni talibin be-herhâl en son girmek meydan şurûtundandır.

Ba'dehu Dede Efendi cümle canlara hitaben; “*Ahşamlar hayır ola!*” deyüb, canlar dahi oturdukları yerden yere beraber bir niyâz iderler. Ba'dehu Dede Efendi, Meydancı Babaya bir işaret ide ki, buhurdanlığı uyara. Meydancı dahi bir niyâz idüb, kalkıp buhurdanlığa od ağacı koyub ve niyâzın idüb, gelüb yerine karar ide. Andan sonra Dede Efendi dile gelüb cehr ile “*destur*” deyub Fatıha-i Şerife'yi kıraat ideler (okuyalar). Ve ba'dehu üç kere İhlas-ı Şerif'i kıraat ide. Ba'dehu duâ-i Azam'ı ve salavât-ı şerifi kıraat ide.

“*Bimillahirrahmânirrahîm. Allâhümme ente'l-evvelü fe-leyse kableke şey'ün. Ve ente'l-âhiru fe-leyse ba'deke şey'ün. Yâ Kâinen kable külle şey'in. Ve yâ Bâkiyen ba'de külle şey'in. Ya men hüve akrabu ileyhi 18a min hable'l-verîd. Yâ men hüve fe'âlün limâ yürîd. Yâ men yebülü beyne'l-mer'i ve kalbihi. Yâ men hüve bi'l-manzari'l-'alâ. Ya men leyse ke-mislihi şey'ün. Ve hüve's-semîu'l-basîr. Yâ men hüve 'alâ külli şey'in kadîr. Aksı hacetî bi-hakkı Muhammed ve âlihi't-tahirin*”.⁷

“*Bismillahirrahmânirrahîm. Allâhümme sallî ve sellim ve zid ve bârik 'alâ nur-i seyyidinâ ve seyyidi'l-enbiyâ Muhammedini'l-Mustafa*.⁸ *Allâhümme sallî ve sellim ve zid ve bârik 'alâ nur-i seyyidinâ ve seyyidi'l-evliyai'l-imam Aliyyi'l-Murtaza. Allâhümme sallî ve sellim ve zid ve bârik 'alâ nur-i seyyidina ve seyyideti'n-nisâi'l-âlemîn Fatımatı'z-Zehrâ. Ve 'alâ ümmihâ ve ümmi'l-mü'minîn Hadicetü'l-Kübrâ. Allâhümme sallî ve sellim ve zid ve bârik 'alâ nur-i seyyidina'l-imam Hasani'l-Müctebâ. Allâhümme sallî ve sellim ve zid ve bârik 'alâ nur-i seyyidina'l-imam Hüseyini's-Şehid-i Kerbelâ. Allâhümme sallî ve sellim ve zid ve bârik 'alâ nur-i seyyidina'l-imam Zeyne'l-Abidin. Allâhümme sallî ve sellim ve zid ve bârik 'alâ nur-i seyyidina'l-imam Muhammedi'l-Bakır, Allâhümme sallî ve sellim ve zid ve bârik 'alâ nur-i seyyidina'l-imam Caferi's-Sadık, Allâhümme sallî ve sellim ve zid ve bârik 'alâ nur-i seyyidina'l-imam Mûsa'l-Kazım, Allâhümme sallî ve sellim ve zid ve bârik 'alâ nur-i seyyidina'l-imam Aliyyi'r-Rızâ, Allâhümme sallî ve sellim ve zid ve bârik 'alâ nur-i seyyidina'l-imam Muammedi't-Takî, Allâhümme sallî ve sellim ve zid ve bârik 'alâ nur-i seyyidina'l-imam Aliyyi'n-Nakî Allâhümme sallî ve sellim ve zid ve bârik 'alâ nur-i seyyidina'l-imam Hasani'l-Askerî, Allâhümme sallî*

⁷ “Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla... Ey Allahım! Sen Senden önce hiçbir şey olmayan Evvel'sin. Sen Senden sonra hiçbir şey olmayan Âhir/Son'sun. Ey her şeyden önce Olan. Ey her şeyden sonra Kalan. Ey insana şah damarından daha yakın olan Zât (Kaf,13). Ey dilediğini yapan Zât (Buruc, 16). Ey kişi ile kalbi arasına giren Zât (Enfal 24). Ey Arş-ı Âzam'daki Zât. Ey hiçbir şey kendisine benzemeyen, İşiten, Gören Zât (Şura 11). Ey her şeye güç yetiren Zât (En'am, 17). Muhammed'in ve onun temiz ailesinin/ehli beytinin hakkı için ihtiyacımı gider.

⁸ “Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla... Ey Allahım! Peygamberlerin efendisi ve efendimiz Muhammed Mustafa'nın nurunu mübarek kıl ve artır, salât selam ona olsun.” Bundan sonraki ifadeler de zikredilen imamların özelliklerini ifade eden aynı minvaldeki dua cümleleridir.

ve sellim ve zid ve bârik ‘alâ nur-i seyyidina’l-imam zamanunâ Muhammedi’l-Mehdi salavâtullahi ve selâmuhu aleyhim ecma’yn.

Allâhümme inne haülâi eimmetünâ ve sadâtünâ ve küberâünâ ve şüfedâünâ bi-him tetevellâ ve min a’dâhim teteberâ fi’d-dünya ve’l-ahireti.⁹

Allâhümme vâlin men vâlâhum ve âdin men âdahum v’ensur men nasarahum v’ahzül men hazelehum **18b** v’elan men zalemehum v’ehlek adüvvehüm mine’l-insi ve’l-cinni mine’l-evvelîn ve’l-ahirîn.¹⁰

Allâhümme zidnâ muhabbetehüm v’erzuknâ şefaatehüm v’ahşurnâ meahüm ve fi zümratihim ve tahte livâihim. Bi-fazlike ve kerâmike ve cûdike ve ihsânike ve rahmetike yâ erhamerrahimîn ve sallallâhü ‘alâ seyyidina Muhammedin ve âlihi’t-tahirîn ve’l-hamdü liilâhî rabbilâlemîn.¹¹

Na’t-1 Ali: Nâd-ı Aliyyen mazharu’l-acâib tecidhü avnen leke fi’n-nevâib li ilallahi hâcetehü külle hemmîn ve ğammin seyencelî bi-nuri azâmetike ya Allah ve bi-nûri nübüvvetike yâ Muhammed ve bi-nûri velâyetike ya Ali edriknâ Lâ fetâ illâ Ali Lâ Seyfe illâ Zülfikar.¹²

Essalâtü vesselâmü ‘aleyke ya evliyâullah, Essalâtü vesselâmü ‘aleyke yâ ricâlullah Essalâtü vesselâmü ‘aleyke ve ‘aleynâ va ‘alâ âlihi ve ezvâcihi ve etbâihi ve sallallâhu ‘alâ seyyidînâ Muhammedin ve âlihi’t-tahirîn. Rabbenâ tekabbel minnâ bi-hakkı Ahmedin ve Haydârın ve âlihima hû dost.”

İmdi bu zikrolunan Fatıha ve İhlas ve ‘itisâm ve ihtirâmı ve salavât-ı şerife ve selâmı Dede Efendi cehr ile canlar ıhfâen okuduktan sonra “Hü” denildikten sonra Dede Efendi bir niyâz idüb ayağa kalkar ve gerü çekilüb yere beraber meydana cümle canlara karşı bir niyâz idüb darda durup işbu özr-i dârı kıraat ide. “Bismillahirrahmânirrahîm. Rabbenâ zalemnâ enfüsenâ ve in-lem tağfirlenâ

⁹ “Ey Allahım! Onlar bizim imamlarımız, seyyidlerimiz, büyükerimiz, şefaatchilerimiz. Dünya ve ahirette onlara tevellâ/dostluk ederiz ve onların düşmanlarından teberrâ ederiz/uzaklaşırız.

¹⁰ “Ey Allahım! Onlara dost olana dost ol, düşman olanlara düşman ol. Onlara yardım edenlere yardım et. Onları terk edeni rezil rüsva et. Onlara zulmedene lanet et. Dünya ve ahirette, öncekiler ve sonrakilerden insan ve cinden onlara düşmanlık edenleri helak et.

¹¹ “Ey Allahım! Onlara olan sevgimizi artır. Onların şefaatiyle bizleri rızıklandır. Bizleri, onların zümresinde ve onların sancağının altında haşr et. Ey rahmet edenlerin en Merhametlisi fazlınla, kereminle cömertliğine ve rahmetine bizleri nasiplendir. Allahın salâtı efendimiz Muhammed’e ve temiz ehli beytine olsun. Âlemlerin rabbine hamd olsun.”

¹² “Allah’ın kudret eseri olan kerametlerin zuhur ettiği (veya, keramet sahibi olan) Ali’yi çağır. Vekillerin arasında onu yardımcı bulursun. Ey Allah’ım Sen’in azametinde, ey Muhammed senin nübüvvetinde ve ey Ali senin velâyetinde bütün dert ve üzüntüler açılır ve aydınlığa dönüşür. Ey Ali bana yetiş. Ali’den başka yiğit, Zülfikar’dan başka kılıç yoktur.”

ve terhamnâ leneküenne mine'l-hâsirîn. ¹³ Ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hüseyin Ali ra salavât. Allâhümme sallî 'alâ Muhammed ve 'alâ âli Muhammed" deyüb ba'dehu bu tercemanı kıraat ide:

Tercüman: "Allah Allah, özüm darda, yüzüm yerde, erenlerin huzurunda, Hak Muhammed Ali divanında canım kurban, benim tercüman bu hakirden ağrınmış 19a incinmiş, can karındaş var ise, yola gelsin yolu ile yoldayız, Allah eyvallah erenler kimsenin hakkı kalmasun, hakkı olan gelsün hakkını alsın. Zira bu meydan Muhammed Ali meydanıdır, erenler Hü dost," deyüb özü diler. Ba'dehu cümle canlar dahi yere bir ağızdan niyâz idüb, andan tığbendin beline kuşanub ellerin ayaklarını mühürleyüb bunu okuya:

"Bismillahirrahmanirrahim. Yâ eyyühellezine âmenü'sbirü ve sâbirü ve râbitü ve t-tekullâhe le'alleküm tüflihûn. ¹⁴ 'Azemeti tekbir Allâhu ekber Allâhu ekber lâilâhe illallah vallâhu ekber Allâhu ekber ve lillahi'l-hamd, havâlat-ı padişâh-ı merdan, hü dost" deyüb tığbend tercümanını kıraat ide.

Tercüman-ı tığbend:

*Hizmet-i merdâne bidâyet bendini
Küşvâre kılmışım dost bendini.
Rehber ile pîre kıldım iktida
Takti Selman boynuma tığbendini*

ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hüseyin Ali ra bülend salavât Allâhümme sallî 'alâ Muhammed ve 'alâ âli Muhammed Allah eyvallah".

Bu zikir olunanları okudukdan sonra Dede Efendi cümle canlara karşı meydân ortasında bir niyâz edüb, Ba'dehu kalkub îmâ iderek geri çekilüb ve gelüb Hünkâr Hacı Bektaş Veli postunda iki rek'at namaz kılub ba'dehu namazdan kalkub niyâz iderek sağa ve sola ima iderek gelüb postuna giçüb karar ide.

Andan sonra yeni talibi ismiyle çağırub: "Gel filan efendi" diye. Yeni tâlib dahi niyâz iderek yerinden kalkub Dede Efendinin huzuruna gele. Ba'dehu Dede Efendi dile gelüb talibe diye ki; "filan efendi, sen bu tarik-i aliyyeye ve on iki imam katarına ve Muhammed Ali râhına ve Hünkâr Hacı Bektaş Veli Efendimizin yoluna girmek murad idersin. Velâkin bu bizim yolumuz gayet güçdür ve melâmet yoludur ve temürden yaydır. Son pişmanlık 19b ıssı itmez. Dimişlerdir ki "Gelme, gelme, dönme, dönme, gelenin malı dönenin başı" deyu. "Erenlerin kelamı vardır. Bu kavle razı mısın ve ne dersin", deyu Dede Efendi bir defa yahut üç defa sual ide. Talib dahi niyâz idüb ba'dehu Dede Efendi tekrar dile gelüb talibe

¹³ Kur'an, Araf 23, "...Ey, Rabbimiz! Biz kendimize zulüm ettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımasan mutlaka ziyan edenlerden oluruz"

¹⁴ Kur'an, Al-i İmran 200, "Ey iman edenler! Sabredin, sebat gösterin. Hazırlıklı ve uyanık olun ve Allah'a karşı sorumluluk bilincinde olun ki kurtuluşa eresiniz"

diye ki; “Oğlum rehberliğe kimi istersin?” deyu üç defa yahut bir defa sual ide. Tâlib “filan canı isterim” diye. İsmiyle dile gelüb andan Dede Efendi dahi diye ki, “var imdi ol cana niyâz eyle” deyüb andan tâlib dahi rehberliğe her kime dil oldu ise gelüb ol cana niyâz idüb, ba’dehu geri çekilüb mukaddem makarr-ı ikameti olan yere gelüb otura. Andan Dede Efendi rehberlik edecek cana dile gelüb hitap ide ki; “Derviş filan, şu can seni rehberliğe niyâz eder, var imdi şu cana rıza-i Hakk için rehberlik eyle.” Deyu hitab idüb ba’dehu rehberlik edecek can dahi “eyvallâh” deyüb niyâz ederek özr-i dâra gelüb Dede Efendiye bir niyâz ide. Andan darda durub bu özr-i dârı okuya:

Tercüman:

“Sen bilirsün kul hatasız olmaz ah
Suçumu ben muhterifim padişah
Bi-hakkı Mustafa ve’l-Murtazâ kimse
Hata kıldım suçum afv eyle ey padişah
Hüseyn-i Kerbela hakkı çün
Zalemnâ Rabbenâ estağfirullah

Rabbenâ zalemnâ enfüsenâ ve in lem tağfir lena ve terhamnâ lenekünenne mine’l-hâsirîn. Estağfirullâh, Estağfirullâh, Estağfirullâh! Ağrınmış, gücenmiş can karındaş var ise meydan-ı muhabbette, dâr-ı mansurda yüzüm yerde, özüm darda hakkı olan can karındaş var ise hakkını talep etsün.

Diger:

Tarikatta boyun burmak hatadır.
Erenler 20a menzili teslim-i rızâdır.
Elimden ya dilimden her ne ki geldi
Elim yâhûd dilim kesmek revâdır.

Allah Eyvallah erenler, Hü dost... Ber cemel-i Muhammed kemal-i Hüseyin Ali ra bülend salavât Allâhümme salli ‘alâ Muhammed ve ala âli Muhammed” deyüb özrünü dileye.

Ba’dehu Dede Efendi de dile gelüb diye ki; “Ey erenler, can karındaşlar bu cana hiç içinizden bir gücenmiş ve ilişmiş ve incinmiş can var mıdır? Eger var ise dile gelsün ve gelüb hakkını alsun. Zira bu meydan imam Hüseyin meydanıdır, dâr meydanıdır. İşte meydânda duran candan herkes hakkını alsun, kimsenin hakkı kalmasun” deyu Dede Efendi canlara bu suâli ide. Cümle canlar dahi bir ağuzdan beraber yere niyâz idüb andan rehberlik edecek can dahi Dede Efendiye niyâz idüb ve gerü çekilüb, tığbendin kuşanub ve bu tercemanı okuya:

Tercüman-ı Tığbend:

“Hizmet-i merdân bidâyet bendini
Küşvâre kılmışım dost bendini

*Rehber ile pîre kıldım iktidâ,
Taktı Selman boynuma tîğbendini*

*Allâh Eyvallâh! Ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hüseyin Ali ra bülend salavât
Allâhümme sallî ‘alâ Muhammed ve ‘alâ âli Muhammed”*

deyüb ve Dede Efendiye bir niyâz idüb gerü çekildikde Dede Efendi emir buyurub; “*Şu canın çerâğını uyandırın*” deyüb rehberlik idecek can dahi yere beraber bir niyâz idüb ve gelüb tahtın üzerinde olan kandilden veyâhût çerâğ taşı üzerinde olan kandilden delili yani şem’ayı alub uyandıra. Ve şem’a ile beraber çerâğ taşına bir niyâz idüb ba’dehu ayağa kalkub yeni talibin çerâğını uyandırub ve bir niyâz idüb andan geri çekilüb ve darda durub bu tercüman-ı kebîri kıraat ide:

Tercüman-ı çerâğ haşiye:

*“Çün çerâğ-ı fabrî uyandırdın Hüdâ’nın aşkına
Seyyidü’l-kevneyn Hâtemü’l-enbiyâ’nın aşkına
Sâki-yi kevser Aliyyü’l-Mürtezâ’nın aşkına
Hem Hatice, Fatıma Hayrû’n-nisâ’nın aşkına
20b On iki sadr-ı velayet pîşuvânın aşkına
Çârdeh masum-ı pâk âl-i abâ’nın aşkına
Hazreti Hünkâr kutb-u evliyâ’nın aşkına
Haşre dek yansın yakılsın billah anın aşkına*

*Ber cemal-i Muhammed kemal-i Hüseyin Ali ra bülend salavât Allâhümme sallî
‘alâ Muhammed ve ‘alâ âli Muhammed”. Ba’dehu “Allah eyvallah” deyüb,
“çerâğımız ruşen ola, hizmetimizi icra eyledik. Hakka hayırlımızı niyâz ederiz”
diye. Ba’dehu Dede Efendi bu gülbangı çeke:*

Gülbang-ı çerâğ: *“Allah Allah çerâğ-ı ruşen, fabr-i dervişân, zuhûr-ı iman,
kanûn-ı abdâlân, nûr-i nebî, kerem-i Ali, pîrim Hacı Bektaş Veli, evliyanın çerâğı
ebed ola, ahşamlar hayr ola, hayırlar feth ola, münkir münafik mât ola, gerçekler
demine Hü.” Ba’dehu “bü” denildikde rehberlik idecek can dâhi ayağa kalkar
elinde olan delili sallayub gelüb, delili yerine bırakub ve geri çekilüb Dede
Efendiye bir niyâz edüb ba’dehu niyâzını eda eyledikde*

Dede Efendi dile gelüb; *“Haydi var bu cana rehberlik idüb mâ-farazallâhu
‘ale’l-müminîn ve sünnet-i seniyye-i seyyidi’l-mürselîn ve eimme-i isnâ ‘aşer-i müc-
tehidîn kavilleri üzere olan abdesti vir”* diye. Rehberlik idecek can dahi *“eyvallâh”*
deyüb ve yeni talibin huzuruna gelüb talibe dahi âdâbıyla bir niyâz idüb andan
talibin bir elinden bir yakasından tutup *“buyurun erenler”* deyüb kaldırıp mey-
dan kapısından taşra çıkarub, mâ-farazallâhu ‘ale’l-mü’minîn ve sünnet-i seniyye-
i cenâb-ı hâteme’n-nebiyyînün düvâzdeh imamân-ı müctehidîn efendilerimi-
zin kavâid-i ‘aliyyeleri üzere olan abdesti virüb evvela iki ellerini iki defa yıkayub
saniyen ağzına ve iki defa burnuna ve iki defa yüzüne ve iki defa kollarına ve bir

defa başına kısâs-ı şa'reden (saçın perçemlerinden) duran parmağıyla mesh idüb 21a ve ellerinin suyu ile ayaklarını mesh ittirüb velâkin abdesti verirken rehber tâlibe dile gelüb diye ki; “*ellerin yudukda; işte ezal-i ezelden bu âna gelinceye degin her ne kadar Cenâb-ı Hakk'ın nehy etdüğü menhiyâta el sundın ise cümlesinden âri olmak için ellerini yumak Allah'ın farzıdır.*” Ağzına su verirken diye ki; “*ezal-i ezelden bu vakte gelinceye degin ağzından çıkan malâyâni, küfür ve hata olan nesnelere yumakdur. Ve bu Peygamberimizin sünnetidir.*” Ve burnuna su verirken diye ki; “*bezm-i elest gününden bu güne gelinceye kadar nehy olunan çirkin kokuları -ki almış idin- anları def için Peygamberimizin sünnetidir.*” Ve yüzünü yuyar iken diye ki; “*ezal-i ezelden bu saate gelinceye kadar her ne kadar bi-bayâlık vâki' oldı ise cümlesinden berî olmaktadır. Ve bu Allah'ın farz-ı aynıdır.*” Kollarını yuyarken diye ki; “*işte bu dahi küçük yaşından beri her ne kadar nehy olunan tahrimâtlar var ise ve ol tahrimâtlara kolunu sundun ise bu vakte gelinceye degin cümlesinden el yumakdır, bu dahi Allah'ın farzıdır.*” Başını mesh ederken diye ki; “*baş büyüktür ve gövdeyi taşıyıcıdır ve bilip anlayıcıdır ve cemle itdüğün günahları ve kabahatleri işledikten cümlesinden ari olup pak olmaktadır, bu dahi Allah'ın farzıdır.*” Ve ayaklarını mesh ederken diye ki; “*her ne kadar günaha ve kabahate layık olan yerlere ve Allah'ın rızası olmadığı mahallere yürümüş ve gitmiş isen cümlesinden Müberrâ olmaktadır ve bu dahi Allah'ın farz-ı aynıdır,*” deyüb güzelce talibe tarif ide. Andan sonra talibin eline bir havlı virüb diye ki; “*cümle itdiğün kabahatlerden bu dahi silinmekdir. . .*”

Ve andan tâlib dahi silinürken 21b tâlibin başından kisvesini alüb ve meydana kapusundan içerü girüb niyâz iderek kisveyi getirüb Dede Efendi huzuruna teslim ide. Dede Efendi dahi talibe virecek tîgbendi rehbera teslim idüb Rehber dahi tîgbendi alüb niyâz iderek meydân kapusundan taşra gelüb ve talibi başı açık ve yalın ayak idüb ba'dehu tîgbendi talibin boynuna takub ve tîgbendi talibin buynuna takar iken “*destür*” deyüb bu tercümanı okuya:

“*Bismillâhırrahmânırrahîm. Şehide'llâhü ennehü lâ ilâhe illâ hü ve'l-melâiketü ve ulü'l-ilmî kâimen bi'l-kıstî Lâ ilâhe illâ hüve'l-azîzü'l-hakîm. İnned-dîne indallâhil-islâm.*”¹⁵ Ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hüseyin Ali ra salavât Allâhümme salli 'alâ Muhammed ve 'alâ âli Muhammed” deyüb ba'dehu “*Eûzü besmele*” deyüb meydan kapusundan içerü talibin sağ ayağını bastırub meydan kapusundan içerü girdikde Rehber talibin sağ tarafına sol elini mühürleyüb ve sağ eliyle tîgbendi tutub talib dahi sağ elini mühürleyip sol eliyle rehberin sağ elini tutub “*Niyâz Taşı*” veyahut “*Kızıl Eşik*” veyâhüd “*Mürüvvet Taşı*” tabir olunur anın dibinde Rehber ile mean çikub anda bir niyâz idüb ayağa kalka.

¹⁵ Kur'an, Al-i İmran 18-19, “Allah, melekler ve ilim sahipleri, ondan başka ilâh olmadığına adaletle şahitlik ettiler. O'ndan başka ilâh yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. Allah nezdinde din İslâm'dır...”

Ve bir adım atub ve Rehber selâm virüb diye; “*es-Selâmü ‘aleyküm şeri’at erenleri*” deyüb selâm vire. Dede efendi dahî; “*‘Aleykümü’s-selâm ve rahmetüllâhî ve berekâtühü*” deyüb selâmı ala. Rehber tekrar bir adım dahî atub; “*es-Selâmü ‘aleyküm tarikât erenleri*”. Dede Efendi dahi “*‘Aleykümü’s-selâm ve rahmetüllâhî ve berekâtühü*” deyüb selâmı ala. Rehber tekrar bir adım daha atub selâm vire diye ki; “*es-Selâmü ‘aleyküm marifet erenleri*”. Dede Efendi dahi “*‘Aleykümü’s-selâm 22a ve rahmetüllâhî ve berekâtühü*” deyüb selâmı ala. Rehber tekrar bir adım daha atub; “*es-Selâmü ‘aleyküm hakikat erenleri*” diye. Dede Efendi dahi “*‘Aleykümü’s-selâm ve rahmetüllâhî ve berekâtühü*” deyüb selâmı ala.

Andan bu selamları virdükten sonra Rehber dile gelüb diye ki; “*Allah eyvallah! Erenlerim, huzur-u erenlerimize yüzümüz üzre sürüni geldik, bu can on iki imam efendilerimizin katarına ve râh-ı Muhammed-Ali’ye ve Hazreti Pîr Efendimizin râh-ı müstakîmine intisâb itmek murad ider ve dostlarına dost olub düşmanlarına düşman olmak murad ider. Bir koç kuzulu kurbanımız vardır. Erenlerimize niyâza geldik. Kurbanımızı kabul idüb Hazreti Pîr Efendimizin yoluna ve erkânına bu eksikliği kabul buyurub ilhak iderler mi?*” deyüb söyleye. Ba’dehu Dede Efendi dahi dile gelüb derûn-i meydanda bulunan canlara hitab buyura ki; “*Ey canlar, erenler ve karındaşlar, bu meydanda olan can yüzi üzere sürine gelmiş, niyâz ider ki, on iki imam efendilerimizin katarına ve râh-ı Muhammed-Ali’ye ve Hazreti Pîr Efendimizin râh-ı müstakîmine talib olub can ve başını Âl-i evlad yolına feda idüb bir koç kuzulu kurbandır. Bu yola girmek murad idüb niyâz ider ne dîrsiniz? Cümle-niz bu candan hoşnud ve razı olub yol ve erkânıyla bu biçâre canı karındaşlığa kabul eder misiniz? Cümle-nize niyâz ider*” deyu canlara sual ide. Ba’dehu cümle canlar dahi oldukları mahalden bir ağızdan yere beraber niyâz idüb andan Dede Efendi Rehber; “*tâlibi götür*” deyüb, Rehber dahî talibi Dede Efendiye götürüb ve niyâzın idüb teslim ide. Teslim iderken Rehber bunu okuya:

“*Bismillâhirrahmânirrahim. İnnellâhe ve melâiketehu yüsallüne ‘ale’n-nebiyy. Ya eyyühellezine âmenu sallü ‘aleyh sallü ‘aleybi ve sellimü teslimâ.*”¹⁶ 22b *Ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hüseyin Ali ra salavât Allâhümme salli ‘alâ Muhammed ve ‘alâ âli Muhammed*” deyüb Dede Efendiye teslim ide.

Ba’dehu Rehber talibin sol tarafına geçüb ve bir dizi üzerine çöküp bir elini talibin sol omuzuna ve bir elini kendi dizi üzerine koyub dura. Ba’dehu Dede Efendi dahî talibin sağ kulağına emr-i ferâiz-i Hazret-i Bâri’yi ve sünnet-i seniyye-i Muhammed’i ve resm-i esedullâhî İmam’l-müttakîn Hazreti Ali’yi ve kavâid-i mezheb-i İmam Cafer’i ve usul-i Hünkâr Hacı Bektaş Veli’yi ve erkân-ı ehlullâh üzere telkin ide. Velâkin Dede Efendi talibin sağ eliyle sağ elinden

¹⁶ Kur’an, Ahzab 56, “Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamberi överler: Ey inananlar! Siz de onu övün, ona salât ve selâm getirin.”

tutub ve talib dahi Dede Efendinin sol eliyle sağ eteğini tuta. Ba'dehu telkin tamamında Dede Efendi talib ile meân bir salât-ı şerîf-i düvazdeh okuya.

Düvazdehde Dede Efendi on iki imamın kadr u senâlarını söyleyüb dünyada ve ahiretde sebab-i necat (kurtuluş sebebi) ve bâis-i âb-ı hayat (hayat suyunu gönderen) oldukların söyleyüb, “*bunları böylece büyük bilüb imâmetlerin ikrar eyledin mi?*” deyüb üç defa sual ide. Talib dahi; “*ikrâr eyledim*” dedikte andan talibin tığbendin kuşadub ve başını mezidleyüb ve nush-ı pendden sonra bir salavât-ı şerîf virüb ba'dehu Rehberi çağırub; “*Var imdi Rehberin ile beraber cümle karındaşlara birer niyâz eyle*” deyüb ve sağ elinden tutub Rehberin eline teslim ide.

Ba'dehu Rehber ile ibtidâ Dede Efendiye bir niyâz idüb sâniyen sırasıyla cümle canlara başka başka bir uslûb üzere niyâz idüb andan gerü çekilüb kapı önünde durub ve gelüb Dede Efendiye bir niyâz idüb andan gerü çekilüb meydana kapısı eşğine bir niyâz idüb, Rehber; “*buna kapu dirler ve bu makama dârü'l-emân dirler. Bu erenler kapusudur ve kapıya gelen geri dönmeyüb merâm u maksada erişilen mahaldir*” diye. 23a Ba'dehu Hazreti Pîr postu yanında olan “Niyâz Taşı'na” -ki Kızıl Eşik ve Mürüvvet Taşı tabir olunur- ana niyâz idüb Rehber diye ki; “*Bu makama bâb-ı mürüvvet dirler. Ve meydan içerüsüne girildikde erenlerin cemâli müşâhede olunub maksada irileceği vakit huzur-ı erenlere varılub niyâzın kabul olunduğı mahâldir*” diye. Andan, Pîr postuna niyâz idüb rehber diye ki; “*buna Pîr postu dirler, Hazreti Pîr Efendimizin postudur, bunu Horasan'dan getirüb bu mahâle serüb merâm-ı maksad her ne ise iltica olunur ve murada erişilen makamdır*” diye. Ba'dehu tahtın sol tarafında olan posta gelüb niyâz idüb rehber diye ki; “*Buna Ali postu dirler, cümle müşkil bunda hall olur. Ve şeriatın ve tarikatın ve hakikatın ve marîfetin babı budur. Ve sebab-i necât-ı dünyada ve ahiretde bundan olur*” diye. Andan gelüb çerâğa niyâz idüb rehber diye ki; “*buna çerâğ dirler, bu çerâğ nûr-ı Muhammed Ali'dir ve cümle canlar bunun nuru ile münevverlenüb erenlerin cemâliyle müşerref olunur ve Hakk'a erişilen makamdır.*” Andan meydan taşına niyâz idüb Rehber diye ki; “*buna meydan taşı dirler. Hazreti Pîr Efendimizin “Meydan Celladı” deyu nasb buyurdıkları, elinde kudret kılıncı ile duran Hacım Sultan'ın makamıdır. Bunda terbiyesiz ve arsız ve erkânsız olanları ve yalancılık ve yolsuzluk edenleri terbiye edüb yola gelecek makamıdır. Ve bu makamda terbiye iderler.*” Ba'dehu küreye yani ocağa niyâz idüb Rehber diye ki; “*buna küre dirler ve bunda çig olan nesnelere pişüb Hakk'ın 'inâyet itdiği nimetler bunda tabh olunur. Allah'ın dostları intifâlanub, şükr iderler. Ve cümle nâsın ve cümle fukaranın fâidelendiğı mahaldir*” diye. 23b Andan Aşçı Baba postuna niyâz idüb Rehber diye ki; “*buna Aşçı postu dirler ve bu öyle bir üstâtdır ki, çigleri pişüricidir ve hamları oldurucudur ve çiglerin lezzetini virdiricidir ve yolsuzları yola getiricidir.*” Ba'dehu tahtın sağ tarafında olan Ahmed-i Muhtar postuna niyâz idüb Rehber diye ki; “*buna Ahmed-i Muhtar postu dirler. Cemi'-i ulûm-ı evvelin ve âhîrin bunun yüzi suyu hürmetine halk olunub ve hidâyete irgü-*

ren budur. Ve sebab-i icâd-ı âdem ve âlem budur ve cümlelerin atası ve anası budur. Bu makam ânın makamıdır. Emr-i Sübhâni ile ve Selmân-ı Pak marifetiyle Hazret-i Peygamber-i âl-i şân için kurulan minber-i Rasulullah'dır" diye. Andan gerü çekilüb meydan ortasına bir niyâz idüb Rehber diye ki; "buna meydan dinür. Ve bu meydana Muhammed Ali ve İmam Hüseyin ve Hünkâr Hacı Bektaş Veli ve erenler meydanı dirlir. Herkes dünyevî ve uhrevî muradât ve maksudını bu meydandan irüb, fezyâb olurlar" diye. Andan ayağa kalkub rehber bu ikrar tercemanını okuya:

Tercüman:

"Hamd lillâh ben ki oldum bende-i hâs-ı Hüüdâ
Cân-ı dilden aşkla hem çâker-i âl-i abâ
Râh-ı zulmetten çıkub doğru yola basdım kadem
Hâb-ı ğâfletten uyandım cân gözün kıldım küşâ
Mezhebim hak Caferidir, gayriler batıl durur
Pîrim Hünkâr Hacı Bektaş Veli kutb-u evliyâ
Sevdiğim on iki imam, ben gürûhu nâcidenim
Yetmiş iki firkanadan oldum beri dahî cüüdâ
Hak deyüb bel bağladım ikrar virüb erenlere
Mürşidim oldu Muhammed, rehberim hem Murtazâ
Allah eyvallâh

Rehber dile gelüb; "Allah Allah eyvallâh, erenlerim kurbanımızı kabul buyurdunuz ve murâdımızı verdiniz ve merâm-ı maksûdımıza nail eylediniz. Saklu ve hayırlığımızı sırrullah 24a ideriz" deyüb, Dede Efendi dahi bu gülbangı çeke:

"Allah Allah bismillâh! Fâtihatü'l-vucûd ve'l-hamdülillah'l-mazharu'l-mevcûd, lâ ilâhe illallâh, tevhiden min keşfin ve ş-şühüd. Ol sultan fahr-i kâinat ve delil-i râh-ı necât şefî'i ruz-ı Arasat kafîle-salar enbiya-i risâlet bülbül-i bâğ-i gülîstan şeriat-i vâkıf-ı ser-Hudâ hakikat-i ol hâdi-i dünya ve ahiret ol sadr-ı suffe-i safu ol mâh-ı kubbe-i bedri bekâ mevlamız ki müctebâ murtazâ Rasul-i Kibriyâ mahbûb-i Hudâ Hazret-i Ebu'l-Kasım Muhammed Mustafa efendimizin ruh-ı envârlarını şâd ve bu meclis-i muhibbânı feyz-i ruhâniyetleriyle fahr-yab idüb cümlemizi nâil-i murâd eyleye. Ve ol şâh-ı evliyâ netice-i mâ yûha Hazreti İmam Aliyyü'l-Murtaza efendimizin ruh-ı kerem-i ser-vilayetlerine mesrûr eyleye ve ol hayru'n-nisâ Fatımatü'z-Zehra ve ümmü'l-mü'minin Hadicetü'l-Kübra validemiz hazerâtını hoşnud idüb cümlemizin kusurlarımızı afv eyleye. İmam Hasenü'l-Müctebâ ve İmam Hüseyin-i Şâh-ı şehid-i Kerbelâ efendimizin kerem-i mâlâ yuhsalarından cümlemizi şad-ı handan eyleye. Hazreti İmam Zeyne'l-Abidin ve Hazreti İmam Muhammed Bâkır efendimizin ruh-ı kuds-i aşîyan-ı latîflerinden cümlemizi fezyâb eyleye. Ve Hazreti İmam Ca'ferü's-Sâdık ve İmam Mûsa Kâzım efendimizin ictihâd-ı 'aliyyeleri üzere mu'tekîd idüb iki cihanda cümlemizi bina eyleye. Ve Hazreti İmam Aliyyü'r-Rıza ve Muhammedü't-Takî efendimizin irşadlarıyla irşad eyleye. Ve Hazreti

İmam Aliyyü'n-Nakî ve İmam Hasenü'l-Askerî efendimizin kerem-i 'aliyyeleriyle cümlemizi merzûk eyleye. Ve nûr-ı çerâğ-ı iman Hazreti İmamü'l- Mehdi sahib-i zaman efendimizin inayeti 24b ve mürüvvetleriyle cümlemizi ferahyâb ve feyzyâb ve Âl-i ve evladı mâ'sumân ve ezvâc-ı mutabherât ridvanullâhi Teâlâ 'aleyhim ecmaıyn hazretlerinin ruh-ı Tayyibelerin şâd idüb deyü meclisimizden hoşnûd ve râzı eyleye. Ve cümlemizi bu meclisde cem' olduğumuz gibi yarın huzûr-ı Muhammed Ali'de ve livâ-i imam Hüseyin ile mean haşr ve cem' eyleye. Ve pirimiz Hünkâr Hacı Bektaş Veli kudde sırâhu'l-celî hazretlerinin cümleden ve cümlemizden hoşnûd idüb yüzümüz karasını yüzümüze urmaya kusurumuzu afv eyleye. Ve bu canın dahi Allah erenler ikrarında sabitkadem idüb körü işlerde bulundurmaya merdü nâmerde muhtâc itmeye dünyevî ve uhrevî merâm-ı maksadına nâil eyleye. Ve şerr-i 'adıuv ve münâfikîndan hıfz eyleye. Ve salûs (ikiyüzlü) şerrinden emin eyleye. Kısmeti ğanî ve uğrı açık ola. Ve tarik-ı aliyyeden güzârân itmişlerin ve pederân ve maderân ve biraderân ve haberân ve mine'l-meşrik ile'l-mağrib kâffe-i ehl-i imanın ervâhları şad ola. Hâzırân gâibân aşkân sâdikân muhibbân maksadları bâ-himmet-i ricâlullah husûl-i pezîr (hasıl olmuş) ola. Ve üzerimize gelecek belaları ve kazaları def' ve ref' eyleye ve taksirâtımızı 'afv ve seyyiâtımızı mahv eyleye. Ve cemi' müşkilâtımızı hal eyleye. Ve husûl-i cemi'-i murâdât ve tahsîl-i kemâlât ve müşâhede-i cemâl bekâyı rızâyı rahmân bâ-himmeti pîrân-ı hâzır ve gâib ayn-ı cem erenlerinin demine hü. ”

Denilüb ba'dehu Rehber ile tâlib dahi Dede Efendiye niyâzların idüb 25a ve girü çekilüb, “Hü” diyüb talibi yerine oturda. Andan Rehber talibe bir niyâz idüb ba'dehu Rehber tekrar Dede Efendiye bir niyâz idüb girü çekilüb meydan taşına gelüb bir niyâz idüb meydan taşının üstünde olan maşrabayı alub ve dârda durub bu tercemanı okuya:

Tercüman-ı Şerbet: “Bismillahirrahmânirrahîm. Rahmetullah imam Hüseyin cennetullah gâzî-i hürr-i (?) şehid. Lanetullah ber cân-ı Yezîd ibn Yezîd. Ber cemal-i Muhammed, kemal-i Hüseyin, Ali ra bülend salavât. Allâhümme salli 'alâ Muhammedin ve 'alâ âl-i Muhammed” deyüb ba'dehu Dede efendi dahi bu gülbangi çeke:

“Allah Allah! Oturan, duran kör ola, zümre-i mürâty-i münkirân ve Mervâniyân kör ola. Cümlemizin isteğini veren Şah-ı Merdân bizimle beraber ola ve bilencemiz ve yardımcımız ve yâverimiz ola. Hünkâr Hacı Bektaş Veli efendimiz destigîrimiz ola. Ve Seyyid Ali Sultan efendimizin dem-i devrânı yürüye gerçekler demine Hü. ”

Ba'dehu şerbeti evvela Dede Efendiye verüb, saniyen niyâz ederek sırasıyla sair canlara dağıdub nûş oldukça cümle bütün canlar bir ağızdan: “Selâmullah 'ale'l-Hüseyin ve lânetullah 'alâ kâtîli'l-Hüseyin” diyerek nûş ideler. Tamamında rehberlik iden can dahi geri çekilüb meydan ortasında bir dizi üzerine çöküb istediği kadar nûş idüb vire. Beraber bir niyâz idüb ve ayağa kalkub ve dile gelüb

diye ki; “Allah Allah! Erenlerim cümle hizmetimizi emr-i erenlerin üzere itdik, Haklu hayırlımızı niyâz iderim.” diyüb ba’dehu andan Dede Efendi bu gülbangı okuya:

“Allah Allah! Cümle hizmetin kabul ola, muradın hâsıl ola, Hak yardımcın ola, Muhammed Ali yâverin ola, Hünkâr Hacı Bektaş Veli destgîrin ola, menzilin pak ola, günahların ‘afv ola, kısmetin ğani ola, uçler, yediler, kırklar, hâzır ve ğâib erenleri gözcün ola, gerçekler demine Hü.”

Ba’dehu “Hü” denildikde maşrabayı Meydan Taşının üzerine 25b koyup ve niyâzın idüb girü çekilüb andan dahi Dede Efendiye niyâzın idüb, herhangi mahalde oturmuş ise gelüb posta çöküb niyâz idüb otura. Andan dahi Dede Efendi cümleye şâmil olarak bu gülbangı çeke:

“Allah Allah! Muhammed habîbullâh, Ali veliyyullâh imameyn rahmetullâh. Vakitler hayr ola, hayırlar feth ola, şerler def ola. Her geldikçe hayırlısı gele. Düşmanlar kabr ola. Münkir münafık mat ola. Zümre-i Mervaniyân kör ola. Abâ ve ecdâdına lanet ola. Ve cümle er Hak karındaşlarımız sağ ola. Müşkil işlerimiz âsan ola. Sağ devâr ola. Er Hak Muhammed Ali yardımcıları ola. Ve bu tarik-i ‘aliyyeden gelmiş geçmiş karındaşlarımızın ruhları şad ola, kusurları ‘afv ola ve günahları mağfîret ola. Ve bâki sıhhatde olan karındaşlarımız afiyetde ola, korkdukları korkularından emin er Hak yaverleri ola. İstekleri feth ola. Eyülük gördüğümüz ehibbalarımız sıhhatde olub müşkilleri asan ola. Ve bizi gönülden çıkarmayın diyen cümle dostlarımızın gönlünde muzmir olan muradı ve maksudatı hâsıl ola. Cümle nin ve cümlemizin gelmiş ve geçmişlerinin ruhları şad ola. Hastalara şifa derdlülere deva medyunlara/borçlu edâ mahbuslara halâs ve yetimlere şefaât miskinlere merhamet fukaraya mürevvet, esirlere inayet ve kerem eyleye. Padişâh-ı din-i İslam sağ ola, düşman üzerine ğâlib ola. Fukarâya ve hufatâya (yalın ayak) merhameti ziyade ola vezir ü vüzerâsı vekil ü vükelâsı şer’-i şerife hadim olub şefkat ve merhametleri cemi’ fukara üzerine min-dâd ve hayru’l-ân ola. Cümlemizin üzerine gelecek kaza ve bela def ve ref ola. Allah erenlerin celalinden cemaline sığındıra. Allah erenler cümleyi 26a ve cümlemizi münafık düşman şerrinden sù-i âfâtdan hıfz-ı emân eyleye. Ve cümlemizin çerâğını ruşen eyleye. Allah erenler sözüümüze işlek ve nüfuzumuzu keskin eyleye. Her dualarımızı ve bu dua-i hayriye-i kabul eyleye. İş bu karındaşımızın murad ve maksudı hâsıl ola. Allah erenler ikrarında sabitkadem eyleye. Merdi namerde muhtac eylemeye. Kısmeti ğani ola ve uğrı çok açık ola. Allah erenler müşşid celâlinden saklayub er hak yardımcısı ola ve isteği feth ola. Ve Rehber rızasından ayırmaya. Ve bu cümlemiz cem’ olduğumuz gibi huzûr-ı Muhammed Ali’de Hazreti Pîr efendimizle sancağ-ı imam Hüseyin altında cümlemizi haşr ve cem’ eyleye. Allah erenler on iki imam çihardeb-i ma’sûm-ı pak efendimiz yardımcımız destgirimiz ola. Ve Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Veli efendimiz pişt-penâhlarımız ve Hazreti Selman Pâk ve Ali Kanber ve cümle kemerbestegân ve şah-ı merdân yaverimiz ve yardımcımız ola. Ve Anadolu gözcisi Abdal Musa Sultan ve

Rumeli gözcisi Seyid Ali Sultan ve Arabistan gözcisi Kaygusuz Sultan ve Sarı Saltuk Sultan ve Balum Sultan Akyazılı Sultan efendilerimiz ve Rum erenleri ve Horasan erenleri ve Türkistan erenleri destgirimiz ve yardımcımız ola ve yaverimiz ola. Ve gözcilerimiz Allah erenler üçler yediler kırklar üçyüzler ve binler yardımcımız idüb katarlarına dabl eyleye. Gülbeng-i Muhammedî nur-ı Nebî kerem-i Şah-ı Merdan esedullahi Ali ve pirimiz kutbu'l-arifin ve ğavsü'l-vasilin Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Veli demine ve dem-i piran ve dem-i muhibban dem-i aşıkân 26b dem-i abdalan dem-i muhibb-i bâciyân sırr-ı resulullâh, kerem-i Ali veliyyullâh, mürüvvet-i enbiyâullah, inâyet-i evliyâullah, yuf münkire, lanet Yezide, gerçekler demine Hü.”

“Hü” denildikde Dede Efendi ruhsat verüb ibtidâ Aşçı Baba kalkub ve niyâzın idüb meydan kapısından taşra çıkub, saniyen her kim ulu karındaş bulundu ise âdâb ve erkân ile kalkub niyâz iderek meydan kapısından taşra çıka. Ba'dehu Dede Efendi dahi cümlesinden sonra niyâzın idüb taşra çıkub bir miktar dinlenüb andan sonra lokmalar hazırlanub ba'dehu lokma çekilüb Dede Efendinin sofrasına dahi ulu canlardan münasib olan can her kim var ise oturub yeni talib dahi Dede Efendinin sofrasında hizmette bulunub tekimilinde Dede Efendi dahi bu gülbangi çeke.

Gülbang-i Sofra: “Allah Allah! El-hamdü lillah eş-şükürü lillah nimet-i celil berket-i Halil Rasul-i Kibriyâ server-i enbiyâ Muhammedeni'l-Mustafâ mecmu'u enbiyâ evliyâullah ulu sofrâ dolu bu gitdi ğanisi gele Hak berakatın vire Allah erenlerin nimeti ziyade ola. Nur-ı Nebi kerem-i Ali pirimiz Sultanu'l-arifin Hünkâr Hacı Bektaş Veli enbiyâ keremine lokma hakkına gerçekler demine Hü”.

Gülbang çekildikten sonra Aşçı Baba bulunan zat dahi bu tercemanı okuya:

Tercüman: “Allah, Allah! İmamların ruh-u revânları şâd ola, Kızıl Veli Seyyit Ali Sultan bilincemiz ola, âşıklar ve sâdıklara şifa mahz olub nur ola. Cümlemizin ömri mezid ola, lanet ber cân-ı Yezidân, rahmet ber cân-ı şehidân, ber cemali Muhammed kemal-i Hüseyin Ali râ bülend salavât” dedikde ba'dehu sofrâ götürülüb yeni talib dahi legen ibrük virüb, andan kahvelerini virüb, ba'dehu cümle canlara güzelce hizmetin idüb, hayır himmetlerin alub ve lokmaların yedirüb 27a ve bir kimesneyi gücendirmeyerek herbirlerinin gönlünü alub ve canlar dahi; “Allah erenler ikrarında sabitkadem eylesin” deyu mübarekleyüb ve lazım gelen hizmetlerini görüb, ba'dehu irtesi günü Dede Efendinin niyâzın idüb ve niyâzı her ne ise, Dede efendinin postu altına koyub andan Rehberin niyâzı her ne ise niyâzını idüb postu altına koya. Ba'dehu Aşçı Babanın ve aşçı nakibinin ve sair iş evinde bulunan canların niyâzların virüb Kahveci Babanın ve kahveci nakibinin dahi niyâzın verüb ba'dehu Meydancı Babanın niyâzın virüb ve sair hizmette bulunan canların dahi niyâzlarını virüb ve gönüllerin alub, Dede Efendiden dahi havalet alub ve niyâzın idüb ba'dehu kendü kâr u kesbde ola.

On-on beş günde bir kere gelüb Mürşid, Rehber ve sair karındaşlarla görü-şüb daimü'l-evkât rızada bulunub tevekkül ve tefekkürde ve tezekkür-i evliyada bulunub Allah erenlere boyun eğüb daim kendü zikr u fikrinde ola.

Erenler işte muradımız Rehberlik idecek canın itmam-ı erkân olmak üzere ideceği hizmeti ile âyin erkân râh-ı Muhammed Ali ve kaide-i mezheb-i Hazreti İmam Caferi ve kaide-i isnâ 'aşer evlâd-ı Hayberi ve resm-i Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Veli üzere yetişecek canın görmesi ve bilmesi için min ğayri had-din 'alâ kadri't-tâkat iş'ar eyledim (haddimi aşarak gücümün yettiğince gösterdim). Azizim eger kusurum var ise malumâtı olan karındaşlardan niyâzım ve ricâm budur ki kusurını tamam ide. Ve bu kemter hakirin kusurını nazar buyurmaya. Ve cümle lillâh ziyade rica ve niyâz iderim işbu risale-i zinhar naehline virmeye. Zirâ na-ehline virene lanet vardır. Erenlerin lanetinden hızır (korunma) ile hu 21 Cemaziyevvel 1269/2 Mart 1853.

Değerlendirme

Naklettiğimiz "ikrar töreni" ve kaynaklarda nakledilen törenler müte-hhil/evliler için yapılan törendir. Bu törene Alevilerden farklı olarak Babagân Bektaşilerinde ilk defa ikrar verecek çiftler ayrı ayrı alınırlar. Daha önce ikrar veren çiftler ise birlikte törene iştirak ederler.¹⁷

İkrar verecek talip muhtemelen çok önceden gözetlenerek, dervişliğe ehil olduğuna dair bir kanaat oluştuktan sonra¹⁸ tören hazırlıklarına geçilir. İkrar verecek nasiplinin tören için bir kurban ve muhabbet sofrasında yenilecek değişik şeyleri önceden hazırlaması gerekir. Eğer nasiplinin buna gücü yoksa bu ihtiyaçlar arkadaşları tarafından görülür.¹⁹ Talip tören sonrası ilgili görevlilere vereceği niyazı (Alevilikte Hakkullah)'ı da hazırlar. Noyan, bu bilginin bazı eski yazmalarda görüldüğünü, bununla birlikte "*Bütün bunlar ashâb-ı kudret içindir. Kalendar olursa kudretine göre olur*" kaydının düşüldüğünü belirttikten sonra, Bektaşilikte yola gireceğin kurban ve akşam yemeğini üstleneceğini, mürşid, rehber ve diğer görevlilerin niyaz vs. adlarla para ve armağan almalarının kesinlikle

¹⁷ Noyan, "Geleneksel Bektaşiliğe Ait Bir Ritüel Örneği: İkrar", 68.

¹⁸ Soyyer, *19. Yüzyılda Bektaşilik*, 243-244 (1920'li yıllara ait Defterden naklen). B. Noyan'da talibin on sekiz yaşını doldurmuş temyiz kabiliyetine sahip, sır tutmaya ehil, kadın ise velisinin izni alınmış gibi şartları sıralar. Bk., *Bektaşilik Alevilik Nedir?*, 271-272; aynı müellif, "Geleneksel Bektaşiliğe Ait Bir Ritüel Örneği: İkrar", 58-59

¹⁹ Noyan, "Geleneksel Bektaşiliğe Ait Bir Ritüel Örneği: İkrar", 54. Bu ihtiyaçlar bizim incelediğimiz yazma nüshada teferruatıyla yer alır ve arkasından Aşure pişirme geleneği anlatılır. "*Bir can ikrar vereceği zaman bulundurması gereken yiyecek ve içecek listesidir: Kurban, pirinç, sadeyağ, çerviş yağı, zeytin yağı, yağ mumu, bal mumu, mum, has ekmekek, tuz, biber, karanfil, tarçın, limon, sirke, kaşık, süpürge, kahve, tütün, şeker, bal, pekmez, un, nişasta, od ağacı, odun, kömür, çeşitli sükr, çeşitli hoş meyveler, fıstık, üzüm, çeşitli sebze.*" *Fütüvvetname-i Bektaşiyye*, v.27b.

yasak olduğunu, niyaz almanın bidat olduğunu vurgular.²⁰ Ancak naklettiğimiz metinde, Necip Asım Beyin ve Soyger'in neşrettiği metinlerde tören sonrası talibin niyazları nasıl dağıtacağına dair bilgi verilmesi²¹ uygulamanın en azından 19. yüzyılda bilindiğini göstermektedir.

Noyan'ın kurbanla ilgili verdiği şu bilgi de dikkate değerdir: “*Dergâhlara dışarıda tıglanmış kurban eti giremez. Dergâhlara ölü girmez, diri girer. Orada kurban olur. Kurban edilir. Çiğ girer, orada pişer. Dergâhtan dışarı çiğ çıkmaz, pişirilip dağıtılır. Bu nedenle kasaptan satın alınan çiğ etle aynı'l-cem yapılmaz.*”²² Bu ifadeler kurbanla talip arasındaki sembolik ilişkiyi göstermesi, törenin dinî boyutunu, tören sonrası kurulan muhabbet sofralarına rağmen bu muhabbetin Hak'tan geldiğinin açık işaretidir.

Törenden önceki akşam veya gündüz talip rehberiyle birlikte hamama (varsa tekke hamamına) giderek yıkanıp temizlenir, tıraş olur, gusül abdesti alır.²³ Tören geleneksel on iki hizmet anlayışına göre tertiplenir. Törenin yapılacağı Meydan önceden hazır hale getirilir. Müellifimiz, tahtın sağ tarafında “Ahmed-i Muhtar postunu” sol tarafına “Aliyyü'l-Murtezâ Postunu” eşğin yanına “Horasan Postu” tabir olunan “Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Velî postu”nu ocağın üst yanına “Aşçı Baba Postunu”nun serilmesin gerekliliğine vurgu yaparak diğer postlarında uygun şekilde serileceğini ifade eder.²⁴ Soyger'de bu postlar biraz daha farklı olarak şöyle sıralanır: “Meydanda on iki post yayılıdır. Bunlardan biri kırmızı renkli olup buna “Horasan postu” denilir, bu post mukaddestir. Diğerleri şunlardır: Seyyid Ali Sultan Aşçı postu, Balım Sultan ekmekçi postu, Hacım Sultan türbedar postu, Kanber Sultan atçı postu, Sarı İsmail Sultan çerağcı postu, Kaygusuz Sultan nakib postu, Cemaleddin Sultan meydan postu, Abdal Musa Sultan ayak postu, İbrahim (as) kurban postu, Şeyh Şazeli Sultan kahveci post, Hızır (as) mihman postu.”²⁵ Anlatılardan bu postların meydanın büyüklüğüne göre farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Tören hizmetleriyle ilgili de benzer bir durum söz konusudur. Yeterli sayıda görevlinin bulunmadığı yerlerde bazen görevler birleştirilir.

Naklettiğimiz törenle B. Noyan tarafından nakledilen törenin en önemli farkı talibe aldırılan “abdest”in, rehberin tayininden sonra, törenin ilerleyen bir yerinde uygulanmasıdır. B. Noyan bu şekilde erkân yürütüldüğünü hiçbir yerde görmediğini belirterek uygulamada meydana girilmeden biraz önce rehberin

²⁰ Noyan, “Geleneksel Bektaşiliğe Ait Bir Ritüel Örneği: İkrar”, 59-609.

²¹ *Fütüvvetname-i Bektaşiyye*, v.27a; Necip Asım, *Bektaşî İlmihalî*,11; Soyger, *19. Yüzyılda Bektaşîlik*, 232.

²² Noyan, “Geleneksel Bektaşiliğe Ait Bir Ritüel Örneği: İkrar”, 60, dip not: 9.

²³ Soyger, *19. Yüzyılda Bektaşîlik*, 244.

²⁴ *Fütüvvetname-i Bektaşiyye*, v.16b-17a.

²⁵ Soyger, *19. Yüzyılda Bektaşîlik*, 245-246.

talibe abdest aldırarak meydana girildiğini ve törenin devam ettiğini ifade eder.²⁶ Ancak Soyzer'in farklı nüshaları dikkate alarak naklettiği "ikrar töreni" de bizim ve Necip Asım Bey'in naklettiği şekildedir; talip, törenin ilerleyen kısmında rehberin gözetiminde abdest alır. Soyzer'in naklettiği 20. yüzyıl başlarındaki "ikrar töreni" ise B. Noyan'ın ifadelerine uygun bir anlatım içerir.²⁷ Bu durum törenin uygulanmasıyla ilgili bir değişimin yaşandığını göstermektedir. Burada rehberin önceden belirlenmesi gibi bir durum da söz konusudur ki, bu takdirde tören esnasında talibin rehber seçiminin sembolik görünümünden öte bir anlam taşımadığı söylenebilir.

Talibe abdest aldırılması, törenin başlangıcı veya tarikata girişin temel unsuru gibi algılanıp hemen bütün anlatılarda detaylı bir şekilde nakledilmekte ve abdestle ilgili şekli uygulamaların sembolik anlamları talibe telkin edilmektedir. Yeni ve tertemiz bir hayata başlangıç diyebileceğimiz bu abdestin bozulmaması için talip burada ve bundan sonra kendisine telkin edilenleri verdiği ahd u misak üzerine uygulamak zorundadır. Bu nedenle abdestle ilgili yorumları bir kere daha hatırlamakta fayda mülhaza ediyoruz.

Abdest Allahın inananlara farz kıldığı şekilde peygamberin sünneti ve on iki imamın içtihatları (Caferî mezhebi) üzere; önce iki ellerini iki defa yıkar sonra ağzına ve iki defa burnuna ve iki defa yüzüne ve iki defa kollarına ve bir defa başına mesh eder ve ellerinin suyu ile ayaklarını mesh eder.²⁸

- ◆ Abdest verirken rehber talip ellerini yıkarken; *"işte ezeli ezelden bu âna gelinceye kadar her ne kadar Cenâb-ı Hakk'ın nehy ettiği yasaklara el sundun ise cümlesinden âri olmak için ellerini yumak Allah'ın farzıdır"*, diye telkin eder.
- ◆ Ağzına su verirken, *"ezeli ezelden bu vakte gelinceye değin ağzından çıkan malâyânî, küfür ve hata olan nesnelere yıkamaktır. Ve bu Peygamberimizin sünnetidir"* der.
- ◆ Burnuna su verirken, *"bezm-i elest gününden bu güne gelinceye kadar kokladığın yasaklanan çirkin kokuları def için Peygamberimizin sünnetidir"* der.

²⁶ Noyan, "Geleneksel Bektaşiliğe Ait Bir Ritüel Örneği: İkrar", 58. Mehmet Yaman da Bektaşî İkrar törenini aynı sıralamayla anlatır. Bkz., "Alevilik ve Bektaşilikte Temel Ayin ve Erkânlar", *Geçmişten Günümüze Alevî-Bektaşî Kültürü*, ed. A.Y.Ocak, Ankara 2009, 360-361.

²⁷ Soyzer, *19. Yüzyılda Bektaşilik*, 244-249. J.K. Birge'nin anlatımı da aynı şekildedir. Bkz., *Bektaşilik Tarihi*, çev. R.Çamuroğlu, İstanbul 1991, 204-205.

²⁸ Abdest uzuvlarının ikişer defa yıkanması Şii geleneğe uygundur, bkz., Abdülbaki Gölpınarlı, *Tarih Boyunca İslam Mezhepleri ve Şiilik*, 2 baskı, İstanbul 1987, 597. Şii gelenekte uzuvların ikiden fazla yıkanması bidat ve haram olarak kabul edilir.

- ◆ Yüzünü yıkarken, “*ezel-i ezelden bu saate gelinceye kadar her ne kadar utanmazlık vaki oldu ise cümlesinden uzak durmaktır. Ve bu Allah’ın farz-ı aynıdır.*” diye telkin eder.
- ◆ Kollarını yıkarken, “*işte bu dahi küçük yaşından beri ne kadar yasak olunan haramlar var ise o haramlara kolunu sundun ise bu vakte gelinceye değin cümlesinden el yıkamaktır, bu da Allah’ın farzıdır*” diye telkin eder.
- ◆ Başını mesh ederken, “*baş büyüktür ve gövdeyi taşıyıcıdır ve bilip anlayıcıdır ve bütün ettiğin günahların ve kabahatlerin hepsinden âri olup, pak olmaktır, bu da Allah’ın farzıdır*” der.
- ◆ Ayaklarını mesh ederken, “*her ne kadar günaha ve kabahate layık olan yerlere ve Allah’ın rızası olmadığı mahallere yürümüş ve gitmiş isen cümlesinden müberrâ olmaktır ve bu dahi Allah’ın farz-ı aynıdır,*” diye telkin eder.
- ◆ Sonra talibin eline bir havlu verip, “*cümle ettiğin kabahatlerden silinmektir. . .*” der.²⁹

Bu anlatım Caferî mezhebine tamamen uygundur. Dolayısıyla Babagân Bektaşiliğinde On iki İmamcı/Caferî etkileri açıkça göstermektedir. Ancak Soy- yer’in naklettiği farklı bir metinde konu başlığında “*Mezheb-i Caferî indinde abdest almanın kâidesi ve işaretlerini beyan eder*” denilmesine rağmen abdestin alınışıyla ilgili anlatım Hanefi mezhebine göredir.³⁰ Bu durum ya Hanefi mezhebinden Bektaşiliğe geçenlerin geleneksel uygulamalarını terk etmediklerini gösterir veya Bektaşiliğin yasaklı döneminde tarikat başına getirilen Nakşî şeyh-lerin etkisini göstermektedir. Ancak ikinci ihtimalin oldukça zayıf olduğunu düşünüyoruz. Çünkü bizim ve Y. Soy- yer’in kullandığı metinler Bektaşiliğin yasaklı olduğu döneme aittir.

Abdest konusunda B. Noyan’ın anlatımında da Caferî mezhebi esas alınmakta, kollar dirsekten aşağı doğru yıkanmakta, ayaklara mesh edilmektedir. Ancak yıkanan uzuvlar Türkiye’deki dinî geleneğe uygun olarak üçer kere yıkanır.³¹ Noyan abdestle ilgili Maide 7. ayetin anlamını da Türkiye’deki dinî geleneğe uygun olarak verir: “*Salâta kalktığınız zaman yüzlerinizi ve dirseklere kadar ellerinizi yıkayın, başınızı sıvazlayın (mesh edin), ayaklarınızı iki topuğunuza dek yıkayınız. Cünüb iseniz temizleniniz ve ilâh...*”³² Bu durum esasen Babagân Bektaşiliğinin Caferi mezhep olmalarına rağmen Türkiye’deki dinî gelenekten

²⁹ *Fütüvvetname-i Bektaşîyye*, v.20b-21a. Soy- yer, 19. *Yüzyılda Bektaşilik*, 226-227 benzer bir anlatım vardır.

³⁰ Soy- yer, 19. *Yüzyılda Bektaşilik*, 226-227 dipnot:443. Haydar Kaya da abdestle ilgili aynı doğrultuda bilgi verir. Bkz, *Alevî-Bektaşî Erkânı Evradı ve Edebiyatı*, İstanbul 1993, 90-93.

³¹ Noyan, “Geleneksel Bektaşiliğe Ait Bir Ritüel Örneği: İkrar”, 62.

³² “Geleneksel Bektaşiliğe Ait Bir Ritüel Örneği: İkrar”, 66.

kopmadıklarını, içinde yaşadıkları toplumla benzer uygulamalara sahip olduklarını göstermektedir.

Noyan talibin tören günü gusül abdesti alması gerektiğini belirtip, guslü de Türkiye'deki dinî geleneğe uygun şekilde tarif eder: “Ağız çalkalanır, buruna su çekilir. Ağız sağ elle burun sol elle üçer kez çalkalanır. Önce sağ omuza, sonra sol omuza, daha sonra baştan aşağı tüm vücuda su dökülür ve vücut iyice temizlenir.”³³ Noyan guslün de tasavvuf düşüncesinde sembolik bir anlamı olduğu ifade ile bunu “Hakk’tan bir an için bile uzak olmamak, bir an bile gaflette bulunmamak lazımdır” diye açıklar. Böylece maddi görünümlü manevi temizliğini yapan talip tören esnasındaki tövbe, istiğfar ve dualarıyla manevi arınmasını gerçekleştirmiş olur. Noyan’ın “İslam dininde bu dine yeni girenler için gusül yaptırılır ki burada talibin guslü gerçek dine giriş nedeniyeldir”³⁴ yorumu dikkat çekicidir.

20. yüzyılın başlarında yazılan metinde abdestten sonra meydana girmeden talibe on iki rekât namaz kıldırıldığı ve daha sonra boynuna tığ-bend geçirilerek rehberle birlikte meydana girdikleri anlatılıyor.³⁵ Bizim incelediğimiz metinde ve diğerlerinde ise sadece Dedenin, چراğların uyarılmasından sonra Horasan postuna geçerek iki rekât hacet namazı kıldığı nakledilir. Bedri Noyan müşşidin kıldığı bu namazı kâmetiyle birlikte teferruatlı olarak On iki imamcı/Caferî geleneğe uygun olarak anlatır.³⁶

19. yüzyıldaki ikrar töreniyle Bedri Noyan’ın naklettiği günümüzde uygulanan tören arasındaki öne çıkan bir fark da buhurdanlığın hazırlanması ve gül suyu serpilmesi erkânıyla ilgilidir. İncelediğimiz metinlerde ve Soyzer’in neşrettiği metinlerde bu iş Meydancı Baba tarafından yerine getirilir.³⁷ Noyan ise bunun Rehber veya bir görevli tarafından yerine getirileceğini ifade eder. Erkânın bitiminde Rehber yerine oturur ve tören ilgili müteakip erkâna geçilir.³⁸ Bizim incelediğimiz metinlerde ise Dede cehren, canlar içlerinden Fatıha ve üç İhlâs okuyup arkasından Arapça bir dua, salavâtname, nâd-ı Ali duası okuyarak erkânı bitirirler. Metnimizde “duâ-i âzam” denilen duadan sonra Hz. Peygamber, Hz. Fatıma, Hz. Hatice ve on iki imama salât verilerek nâd-ı Ali ile bu fasıl tamamlanır.³⁹

19. yüzyıl metinlerinde “çerağ uyandırma erkânı”, “tâcin tekbirlenmesi” ve “müşşidin talibe tövbe telkini” özetlenerek geçilmiş aradaki dua ve nasihatlere

³³ Noyan, “Geleneksel Bektaşiliğe Ait Bir Ritüel Örneği: İkrar”, 61. Şii/Caferî gelenekte guslün alınması biraz daha farklıdır.

³⁴ Noyan, “Geleneksel Bektaşiliğe Ait Bir Ritüel Örneği: İkrar”, 66.

³⁵ Soyzer, 19. Yüzyılda Bektaşilik, 244-245.

³⁶ Noyan, Bektaşilik Alevilik Nedir?, 285-289.

³⁷ Soyzer, 19. Yüzyılda Bektaşilik, 244-245.

³⁸ Noyan, “Geleneksel Bektaşiliğe Ait Bir Ritüel Örneği: İkrar”, 70-71.

³⁹ Fütüvvetname-i Bektaşiyeye, v. 17b-18b.

hemen hiç yer verilmemiştir. Bu başlıklar Noyan'ın anlatımında bütün teferruatıyla verilir. Çerağın uyandırılması erkânıyla ilgili B. Noyan'ın anlattığı tafsilat ve yaptığı tartışmalar,⁴⁰ tekke geleneğinin sona erdiği günümüzde tören yapılan mekânların mahiyetiyle ve bazı unsurların eksikliğiyle ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Zira düzenli bir tekke meydanında görülen ocak, meydan taşı, taht, farklı şamdanlar vb. unsurların meydan olarak kullanılan yeni mekânlarda bulunmaması cem süren mürşid ve canları çözüm arayışlarına yöneltmiştir.

Son olarak törende kullanılan bazı terim ve kavramlarla ilgili bazı şeyler söylemek istiyorum. 19. Yüzyıl Bektaşi metinlerinde mürşid makamında cemi yürüten zat için “Dede” unvanı, post sahipleri için “Baba” unvanı kullanılmıştır. Bu unvanlar günümüzde yerini “Dede baba” “halife baba” gibi kullanıma bırakmıştır. Noyan törenle ilgili anlatımında cemi yürüten zat için “mürşid” demeyi tercih etmiştir. Bizim ve Necip Asım Beyin neşrettiği metinlerde ayetlerden alınan dua ve tercümanlara başlarken “besmele” ile başlanmaktadır. Soy- yer'in neşrettiği metinlerde ise “besmele” ile beraber “bismi Şah” ifadesi müşterek kullanılmaktadır. Noyan'ın anlatımında “bismi Şah” ifadesi kullanılmakta ve çoğu kere dua metinlerinin Türkçe çevrisi verilmektedir. Arapça metinlerin dilimize çevrilerinin verilmesinin özellikle günümüzde ceme katılan canların ne dediklerini, nasıl dua ettiklerini bilmeleri bakımından faydalı olduğunu düşünüyorum. Ancak yeni metinlerde yer alan ve tasavvuf literatüründe terim haline gelmiş *mürşit*, *rehber*, *talip* gibi kelimelerin yerine Türkçeleştirme adına *aydınlattıcı*, *yol gösterici*, *istekli* gibi kelimelerin kullanılmasını yadırgadığımı, böyle bir kullanımın bizi geleneğimizden uzaklaştıracağını ifade etmek istiyorum.

⁴⁰ Noyan, “Geleneksel Bektaşiliğe Ait Bir Ritüel Örneği: İkrar”,